



**Coimisiún na Scrúduithe Stáit**  
**State Examinations Commission**

**LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2012**

**SWEDISH**  
**HIGHER LEVEL**

**Wednesday, 20 June**  
**Morning, 9:30 - 12:30**

## PROV PÅ SVENSKA

Läs texten noga och svara på frågorna i alla tre delarna. Svara med egna ord. Alla svar måste vara skrivna på svenska.

### Övning i 10 000 timmar slår medfödd begåvning

- 1) **Medfödd begåvning spelar liten roll. Istället handlar framgång om intensiv övning – som 10000 timmar. Det menar Anders Ericsson, en av världens främsta forskare på expertprestationer. Till exempel ingår fotboll, schack, kirurgi och musik i hans studier.**  
–Med rätt motivation kan de flesta bli väldigt duktiga inom ett område, säger han.
- 2) Konståkerskan som flyger fram över isen i en trippel Salchow, mattesnillet som sekundsnavt löser avancerade ekvationer, violinisten som med **härskningsväckande** skicklighet framför ett avancerat musikstycke. Det finns människor som presterar på en avsevärt högre nivå än genomsnittet. Som betraktare är det svårt att föreställa sig att vi, mer normalbegåvade, någonsin skulle kunna utföra något liknande. Med tanke på hur lätt det ser ut för isprinsessan eller violinisten, måste det väl ändå handla om en medfödd talang. Eller?
- 3) –*Betydelsen av medfödd begåvning är oerhört överskattad.* De mest framgångsrika inom olika områden har genomgått mycket mer träning för att bli så skickliga än de flesta **föreställer sig**, säger Anders Ericsson, professor i psykologi vid Florida State University. Större delen av sin forskning har han ägnat åt frågan vad som gör att någon blir extremt skicklig på något och i □ dag är han en av de världsledande på ämnet expertprestationer.
- 4) Länge trodde man att det handlade om gener, men i dag är det få som tror att begåvning enbart handlar om genetik. **Stick i stäv** mot detta menar en hel del forskare att vissa har en medfödd genetisk potential för att bli exempelvis framstående akrobater eller matematiker. Med rätt stimulans kan dessa individer utveckla sin talang och då lättare nå en högre nivå på grund av sin medfödda fördel.
- 5) Men Anders Ericsson är skeptisk. Han och hans kollegor har studerat begåvningar inom så vitt skilda områden som fotboll, golf, schack, kirurgi, musik, Alfapet och skrivande. Bortsett från vissa fysiska egenskaper, som att det är lättare att bli duktig i höjdhopp om man är lång, säger han sig inte ha sett några tydliga vetenskapliga bevis för att talanger är medfödda.
- 6) –Kanske hittar vi i framtiden en kombination av gener som kan förklara den här typen av begåvningar, men eftersom forskarna har letat i över 50 år utan att ha hittat något, tyder det på att betydelsen av dessa gener kommer att vara ganska liten, säger Anders Ericsson.
- 7) Forskarna skulle också ha svårt att säga om dessa biologiska skillnader alltid funnits där eller om de är resultatet av intensiv träning. En förutsättning för att bli duktig på piano anses till exempel vara tillräckligt långa fingrar så att man når tangenter långt ifrån varandra. Men mycket pianospelande kan också öka mellanrummet mellan fingrarna så att handspannet blir större. På liknande sätt har forskare sett att barn som fått 45 minuters musikträning per dag uppvisade förändringar i hjärnan som inte kunde ses hos de barn som inte fått sådan träning.

- 8) –*Föreställningen om att någon är begåvad blir också lätt till en självuppfyllande profetia.*  
Om föräldrar tror att deras barn är begåvade ser de ofta till att barnen får tillgång till bra lärare, grundlägger bra träningsvanor och **uppmuntras** för sina framsteg – och då blir man ofta duktig, säger Anders Ericsson.
- 9) –Det finns ett visst samband mellan resultat på IQ-test och skolprestationer. När läraren till exempel förklarar ett matematiskt problem förstår ofta elever med hög IQ snabbare, tillägger han.
- 10) Vissa forskare anser också att personer med väldigt intellektuellt krävande sysselsättningar, exempelvis inom teoretisk fysik, behöver en IQ-nivå på minst 120. Samtidigt har ett antal internationella schackspelare en IQ-nivå som ligger klart under genomsnittet.
- 11) Anders Ericssons forskning visar istället att hemligheten bakom exceptionella prestationer är hårt arbete.  
–Ingen når riktigt höga nivåer inom musik eller andra krävande områden utan att ha tränat runt 10000 timmar. Vi hittade inga elever som hade nått toppen utan att ha övat så mycket – och heller inga som övat så mycket utan att nå toppen, säger Anders Ericsson.
- 12) Men det räcker inte med att öva mycket. Det gäller också att öva rätt. Det gör man genom så kallad målmedveten träning, där man hela tiden övar på gränsen av sin förmåga, helst under ledning av en duktig lärare.
- 13) –Spelar man tennis med kompisarna och missar en backhand så fortsätter ju bara spelet och risken är stor att man gör samma miss igen. Om man i stället har en tennislärare som kan stoppa spelet och låta en öva på backhandslag med stegrande svårighetsgrad, kan man på en timme nå en betydligt högre nivå, säger han.
- 14) En annan förutsättning är att börja öva i tid. Pianister som börjar spela först i 15-årsåldern hinner helt enkelt inte träna så många timmar som krävs för att de ska bli så bra att de kvalar in på de bästa musikhögskolorna.
- 15) Av rent fysiska skäl måste också vissa träningsmoment ske i vissa åldrar. Ska man till exempel som balettdansare få till en perfekt första fotposition så bör den tränas in senast när man är runt elva år eftersom skelettet fram till dess är tillräckligt formbart.
- 16) **När det kommer till kritan** orkar inte alla träna 10 000 timmar med start redan i förskoleåldern, men *med rätt motivation verkar de allra flesta kunna bli väldigt duktiga inom ett område – om de nu vill*, avslutar Anders Ericsson.  
*Artikeln är baserad på "Övning i 10 000 timmar slår medfödd träning" av Anna Lagerblad i Svenska Dagbladet den 20 oktober 2011*

## Del I

(Totalt 30 poäng)

### 1. Ersätt ordet eller uttrycket med ett annat som betyder samma sak.

(5 poäng)

- häpnadsväckande** (stycke 2)
- föreställer sig** (stycke 3)
- stick i stäv** (stycke 4)
- uppmuntras** (stycke 8)
- när det kommer till kritan** (stycke 16)

**2. Vad utmärker ”målmedveten träning”? (stycke 12) (5 poäng)**

**3. ”Betydelsen av medfödd begåvning är oerhört överskattad” (stycke 3) (5 poäng)**

**Förklara hur forskaren Anders Ericsson kommer fram till denna slutsats.**

**4. Diskutera den koppling mellan ålder och prestationer som artikeln visar. (5 poäng)**

**5. ”Föreställningen om att någon är begåvad blir också lätt till en självuppfyllande profetia” (stycke 8)**

**Diskutera betydelsen av Anders Ericsson citat ovan. (5 poäng)**

**6. ”Kanske hittar vi i framtiden en kombination av gener som kan förklara den här typen av begåvningar, men eftersom forskarna har letat i över 50 år utan att ha hittat något, tyder det på att betydelsen av dessa gener kommer att vara ganska liten, säger Anders Ericsson.” (stycke 6)**

**Håller du med Anders Ericsson i citatet ovan? Motivera ditt svar. (5 poäng)**

**Del II (Totalt 30 poäng)**

” (...) med rätt motivation verkar de allra flesta kunna bli väldigt duktiga inom ett område – om de nu vill” (stycke 16)

**Skriv en uppsats på 100 ord där du uttrycker dina tankar om detta citat.**

**Del III (Totalt 40 poäng)**

**Skriv en uppsats på ungefär 300 ord där du redogör för dina tankar om ett av de två ämnena nedan.**

Arbetet är sin egen belöning

eller

I vårt moderna samhälle handlar allt om här och nu